

University of Groningen

Deskundigheidsbevordering van groepsleiders. Effecten van een training

Edens, Frédérique Margot

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1994

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Edens, F. M. (1994). Deskundigheidsbevordering van groepsleiders. Effecten van een training. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

SAMENVATTING

In dit proefschrift worden de opzet, uitvoering en evaluatie beschreven van een programma voor deskundigheidsbevordering van groepsleiders in de residentiële jeugdhulpverlening. In het eerste, inleidende hoofdstuk worden de voorgeschiedenis en het ontstaan van het project 'Deskundigheidsbevordering van groepsleiders in de residentiële jeugdhulpverlening' beschreven. Om het doel van het project te realiseren moesten drie stadia worden doorlopen. In de eerste plaats moest worden onderzocht welke situaties in de omgang met jongeren door groepsleiders als lastig ervaren worden en hoe men dergelijke situaties naar tevredenheid zou kunnen aanpakken. Op basis van dit onderzoek moest in de tweede plaats de inhoud van het programma worden samengesteld; daarbij diende een methodiek te worden ontwikkeld om dit programma uit te voeren. In de derde plaats was het doel de effectiviteit van het beoogde deskundigheidsbevorderingsprogramma te onderzoeken.

In hoofdstuk twee werken we het begrip deskundigheid, zowel in algemene zin als toegespitst op takenpakket, kennis, houding en vaardigheden van groepsleiders nader uit. Het begrip 'deskundige' wordt als volgt gedefinieerd: 'iemand die door beroep of studie bevoegd is tot oordelen en handelen in een bepaalde situatie en in staat is aan deze oordelen en handelingen op bekwame wijze uiting te geven'. We constateren dat groepsleiders werkzaam zijn in drie taaksectoren: hulpverlening, verzorgen en contacten onderhouden met derden. Het blijkt lastig om inhoudelijk weer te geven welke kennis, houding en vaardigheden groepsleiders volgens de literatuur zouden moeten hebben om als handelingsbekwaam te gelden. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de begrippen 'houding' en 'vaardigheden' bij auteurs die zich met de opleiding van groepsleider bezighouden heel verschillend ingevuld worden. We hebben deze begrippen gedefinieerd, waarbij we onze definities baseren op cognitief-sociaal-leertheoretische uitgangspunten.

Ten slotte blijkt dat literatuur die zich vanuit de orthopedagogiek met het handelen van de groepsleider bezighoudt, dit doet door de relatie tussen de intentie of probleemstelling en vormgeving van het pedagogisch handelen te bestuderen. De effectiviteit van het feitelijke handelen speelt bij de meeste auteurs echter geen rol van betekenis.

Hoofdstuk drie staat in het teken van de eerste twee in hoofdstuk 2 beschreven stadia die doorlopen dienden te worden om het project naar tevredenheid te kunnen uitvoeren. De cursusinhoud is tot stand gekomen op grond van literatuuronderzoek enerzijds en een inventariserend onderzoek bij groepsleiders naar lastige situaties in de omgang met jongeren en hun ouders anderzijds. De twee belangrijkste doelen van de cursus zijn:

1. vermeerderen van kennis over de onderwerpen die in het programma centraal staan.
2. het aanleren van vaardigheden om met individuele- en groepssituaties om te gaan volgens de handelingsprincipes van directiviteit, acceptatie en bekrachtiging.

De cursus bestaat uit drie modules: 'Basisvaardigheden' (I), 'Individuele contacten met jongeren en ouders' (II) en 'Groepssituaties' (III). Hoofdstuk drie eindigt met een bespreking van de theoretische achtergrond en kenmerkende elementen van de gekozen cognitief sociaal-leertheoretische trainingsmethodiek.

Hoofdstuk vier bevat een beschrijving van de opzet van het evaluatie-onderzoek. Bij het uitvoeren van het onderzoek is gebruik gemaakt van een quasi-experimenteel 'pretest-posttest-follow-up-control group-design, met dien verstande dat de personen uit de wachtlijst controlegroep na de wachtperiode alsnog aan de cursus deelnamen. De proefpersonen bestonden uit groepsleiders en uit vierdejaars studenten aan de HBO-opleiding Jeugdwelzijnswerk (HBO-J). Ter dekking van de cursusdoelstellingen is gebruik gemaakt van de volgende instrumenten. Om het eerste doel, kennisvermeerdering, te evalueren, werd een kennistoets ontwikkeld. Ter evaluatie van de gedragsdoelstelling werd gebruik gemaakt van twee beoordelingsinstrumenten: een gedragstest als 'objectieve' vorm van gedragsmeting en een vragenlijst waarin groepsleiders gevraagd werd of ze de geleerde vaardigheden vaker toepasten in vergelijking met de periode voorafgaand aan de cursus. Deze drie instrumenten leveren kwantitatieve gegevens op. Daarnaast rapporteerden cursisten door hen zelf geconstateerde leereffecten met behulp van het zogenaamde Learner Report, hetgeen kwalitatief materiaal opleverde. Om te weten te komen hoe men dacht over het nut van cursus-onderdelen, de inhoud van de modules en de leerzaamheid van de cursus als geheel werd een evaluatie-formulier ontwikkeld.

Uit de resultaten, besproken in hoofdstuk vijf, blijkt dat bij de na- en follow-upmeting een significante vooruitgang in kennis en gedrag bij de cursisten plaats vindt. Bij de wachtlijst-controlegroep daarentegen viel, tussen twee meettijdstippen die voorafgingen aan cursusdeelname, geen verandering in kennis en gedrag te constateren. De conclusie is daarom gerechtvaardigd dat de effecten aan het volgen van de cursus toe te schrijven zijn. Verder werden deze effecten zowel bij groepsleiders als bij HBO-J-studenten geconstateerd. Daarbij valt op dat bij studenten de geleerde vaardigheden meer lijken te beklijven dan bij groepsleiders.

De vooruitgang in gedrag bij de nameting werd niet alleen op objectieve wijze aangetoond. Ook de groepsleiders zelf gaven in hun subjectieve rapportage na afloop van de cursus aan de geleerde vaardigheden vaker in hun werk te gebruiken in vergelijking met de periode voorafgaand aan de cursus. De groepsleiders beschikken dus na de training niet alleen over meer vaardigheden, maar naar eigen zeggen gebruiken ze die ook.

Een ander effect wordt gevormd door de leeropbrengsten die de cursisten zelf formuleerden. De cursisten zijn positief over datgene wat ze geleerd hebben: van de gerapporteerde leerervaringen bleek 96% gewenste ervaringen te betreffen. De resultaten van de evaluatie geven geen aanleiding de cursus op essentiële punten bij te stellen.

In hoofdstuk zes wordt een overzicht van de resultaten en een slotbeschouwing gegeven. We concluderen dat het door ons ontwikkelde programma waarschijnlijk een positief effect heeft op de begeleiding van jongeren in residentiële instellingen. Het feit dat de vaardigheden op de langere termijn met name bij de groepsleiders minder goed beklijfden wordt verklaard door te wijzen op het feit dat studenten, in tegenstelling tot groepsleiders, nog niet een duidelijke aanpak van praktijksituaties hadden. Mogelijk hebben de door de groepsleiders in de praktijk aangeleerde gewoontes geïnterfereerd met de in de cursus behandelde vaardigheden.

In de slotbeschouwing wordt tevens de bruikbaarheid en overdraagbaarheid van het programma beschreven. De ervaringen met het programma zijn zowel bij groepsleiders als studenten positief. Ten behoeve van de overdraagbaarheid van het programma werd een docentenhandleiding ontwikkeld. Tevens werden workshops gegeven waarin potentiële docenten met het programma oefenden. Uit de evaluatie

van deze workshops bleek dat de docenten positief waren over de workshop. Ten slotte worden aanbevelingen voor de praktijk en voor nader onderzoek gedaan. Op grond van bevindingen met het oefenen van 'omgaan met kritiek' bevelen we aan een module 'collegiale contacten' te ontwikkelen, waarbij lastige situaties in de omgang met collega's centraal staan. Ten slotte lijkt het ons wenselijk dat nader onderzoek naar het handelen van groepsleiders in de werksituatie enerzijds en naar effecten van het ontwikkelde programma anderzijds.